



Raahen kaupungin opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden yhteinen lääkehoitosuunnitelma



RAAHEN KAUPUNGIN OPETUS- JA VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN YHTEINEN LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA.....	2
1 JOHDANTO	2
2 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN SIVISTYS- JA KULTTUURIPALVELUISSA	3
2.1 LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA	3
2.2 LÄÄKEHOIDON VASTUUT, VELVOLLISUUDEN JA TYÖNJAKO	5
2.2.1 Apulaisylilääkäri	5
2.2.2 Opetus- ja kasvatusjohtaja / Ammatillisten oppilaitosten rehtori	5
2.2.3 Varhaiskasvatuspäällikkö / Opetuksen vastuurehtori	5
2.2.4 Yksiköstä vastaava esihenkilö: päiväkodinjohtaja, rehtori/koulunjohtaja, nuorisokoordinaattori	6
2.2.5 Kouluterveydenhoitaja	7
2.3 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAJAT JA VARAHENKILÖT	7
2.3.1 Lääkehoidon koulutuksen saanut sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen	7
2.3.2 Työntekijä, joka ei ole terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö ja jonka peruskoulutukseen ei ole sisällytynyt lääkehoidon koulutusta	8
2.3.3 Lapsen huoltajat	9
2.3.4 Lapsen omahoidon tukeminen	9
3 LÄÄKEHOIDON OSAAMINEN JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN	9
3.1 LÄÄKEHOIDON PEREHDYTYS	10
3.2 LÄÄKEHOIDON OSAAMISEN VARMISTAMINEN	10
3.2.1 Teoriaosaamisen varmistaminen	12
3.2.2 Lääkehoidon näytöt	12
3.3 LÄÄKEHOIDON LUVAT	13
3.4 LÄÄKEHOITOON KOULUTETTU TERVEYDENHUOLLON NIMIKESUOJATTU AMMATTIHENKILÖ: LÄHIHOITAJA, LASTENHOITAJA	13
3.5 LÄÄKEHOITOON KOULUTTAMATON HENKILÖSTÖ: SOSIONOMI, LASTENHOITAJA, KOULUNKÄYNNINOHJAAJA, VARHAISERITYISAVUSTAJA	13
4 LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN	14
4.1 YKSILÖLLINEN LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA	14
4.2 LÄÄKEHOIDON KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	15
4.3 LÄÄKKEEN ANTAMINEN	16
5 LÄÄKKEIDEN SÄILYTYS	16
6 LÄÄKEHOIDON VAARATILANTEIDEN KIRJAAMINEN JA RAPORTOINTI	17
7 MUITA OHJEITA JA SUOSITUKSIA	18
8 LIITTEET	19

Raahen kaupungin opetus- ja varhaiskasvatuspalveluiden yhteinen lääkehoitosuunnitelma

1 Johdanto

Tämä dokumentti on laadittu Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) asiantuntijoiden toimesta, ja sen tarkoituksena on toimia sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelmien laatimisen tukena. Suunnitelma tarjoaa ohjeistusta turvallisen ja asianmukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi varhaiskasvatuksessa, perus- ja lukio-opetuksessa sekä nuorisopalveluissa.

Lääkehoitosuunnitelmassa käytetään termiä "lapsi", joka kattaa kaikki alaikäiset, jotka osallistuvat varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukio-opetuksen ja nuorisopalveluiden toimintaan. Näissä yksiköissä lääkehoidon toteuttaminen vaatii selkeät toimintaohjeet, jotta lapsille annettavat lääkkeet käsitellään turvallisesti ja vastuullisesti.

Tämä lääkehoitosuunnitelma perustuu Sosiaali- ja terveysministeriön oppaaseen Turvallinen lääkehoito (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2021:6), joka toimii yleisenä viitekehyksenä lääkehoidon turvallisuuden varmistamisessa. Suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty myös Oulun kaupungin hyvinvointipalveluiden aikaisemmin laatimia ohjeistuksia sivistystoimen lääkehoidon järjestämisestä.

Suomessa lääkehoidon toteuttamisen ohjeistukset pohjautuvat Sosiaali- ja terveysministeriön, Valviran ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) säädöksiin ja suosituksiin. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että lääkehoito on suunniteltu ja toteutettu varhaiskasvatuksen ja koulutoiminnan toimintaympäristöihin soveltuvalla tavalla. Lääkehoitosuunnitelma on tärkeä työkalu, jolla varmistetaan, että lääkehoito on turvallista, tehokasta ja yksikön toiminnan mukaisesti järjestettyä.

Lääkehoitosuunnitelman keskeiset osa-alueet sisältävät lääkehoidon järjestämisen periaatteet, vastuunjaon, yhteistyön oppilaiden huoltajien ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa, lääkehoidon riskienhallinnan, lääkkeiden turvallisen säilytyksen ja annostelun, sekä kirjaamis- ja raportointikäytännöt. Lisäksi suunnitelmassa määritellään yksikön vastuuhenkilöt, joilla tulee olla riittävä osaaminen ja koulutus lääkehoidon toteuttamiseen.

Jokaisessa yksikössä työnantajan vastuulla on varmistaa, että lääkehoito toteutetaan suunnitelman mukaisesti ja että lääkehoitoa toteuttavalla henkilöstöllä on siihen riittävä koulutus ja pätevyys. Lääkehoitosuunnitelma hyväksytetään tarvittaessa terveydenhuollon asiantuntijoilla, ja se päivitetään säännöllisesti vastaamaan voimassa olevia säädöksiä ja ohjeistuksia.

Lääkehoitosuunnitelman tavoitteena on selkeyttää lääkehoidon vastuunjakoja, yhtenäistää käytäntöjä ja varmistaa, että jokaisella yksiköllä on selkeä toimintasuunnitelma turvallisen lääkehoidon toteuttamiseksi. Yksikkökohtaiset lääkehoitosuunnitelmat tarkentavat tämän pohjadokumentin linjauksia vastaamaan kunkin yksikön erityistarpeita ja toimintaolosuhteita.

Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus on julkaissut varhaiskasvatuksen turvallisen lääkehoidon suunnittelun tueksi infograafin:

Turvallinen lääkehoito varhaiskasvatuksessa

Tämän asiakirjan laatimisessa on hyödynnetty Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelmapohjaa, jonka ovat laatineet asiantuntijaylihoitaja Sami Sneck ja ylilääkäri Jussi Piuva. Asiakirjapohjan on hyväksynyt Pohteella johtajaylilääkäri Terhi Nevala.

2 Lääkehoidon toteuttaminen sivistys- ja kulttuuripalveluissa

2.1 Lääkehoitosuunnitelma

Lääkehoitosuunnitelma laaditaan Raahen kaupungissa kolmella tasolla

- 1) Järjestäjätasoinen lääkehoitosuunnitelma
 - Järjestäjätasoinen lääkehoitosuunnitelma laaditaan tämän dokumentin pohjalta
 - sisältöä saa ja tulee täsmentää toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti
 - Raahen kaupungin opetuksenjärjestäjän tasolla lääkehoitosuunnitelma laaditaan yhteistyö Pohteen asiantuntijoiden kanssa
 - Hyväksyjänä toimii hyvinvointialueen terveydenhuollosta vastaava lääkäri
- 2) Lääkehoitosuunnitelmat laaditaan
 - varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen
 - perusopetukseen
 - toiselle asteelle

Lääkehoitosuunnitelmiin kirjataan

- Lääkehoidon toteuttamisen vastuut
- lääkehoidon osaamisen varmistamisen prosessi
- tarvittavat lääkehoidon luvat
- lääkehoitosuunnitelman laatiminen ja tallentaminen
- Hyväksyjänä toimii opetus- ja kasvatusjohtaja (varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus, lukio), Koulutuskuntayhtymä Brahen ja RPKK:n osalta oppilaitoksen rehtori

3) Lapsikohtainen lääkehoitosuunnitelma

- Kuvataan lapsen lääkehoidon toteuttaminen koulupäivän tai varhaiskasvatuspäivän aikana

Lääkehoitosuunnitelmien laadinnassa ja hyväksymisessä on tärkeää varmistaa selkeä vastuunjako ja toimiva yhteistyö. Hyvinvointialue vastaa järjestäjätasoisien lääkehoitosuunnitelman hyväksymisestä. Ensisijaisesti hyväksymisestä vastaa perusterveydenhuollon toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen nimeämänsä lääkäri. Kunnat vastaavat siitä, että lääkehoito toteutetaan hyväksytyn suunnitelman mukaisesti ja turvallisesti niiden yksiköissä. Vaikka toimialajohtaja (varhaiskasvatus, perusopetus, lukio) tai oppilaitoksen rehtori (Brahe, RPKK) vastaa lääkehoidon käytännön toteutuksen seurannasta ja kehittämisestä omissa yksiköissään, hyväksymisprosessissa tarvitaan tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa. Näin varmistetaan, että lääkehoito on asianmukaisesti suunniteltu, arvioitu ja valvottu osana sekä oppilaitoksen että terveydenhuollon yhteistä turvallisuutta ja laadunhallintaa.

Lääkehoitoa toteutetaan tämän lääkehoitosuunnitelman mukaisena kokonaisuutena. Suunnitelma kattaa varhaiskasvatuksen, peruskoulutuksen sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan, nuorisopalveluiden leiri-, kurssi- ja retkitoiminnan, ja ohjeistukset koskevat kyseisten palveluiden henkilöstöä lääkehoidon turvallisen toteuttamisen osalta.

Varhaiskasvatuksessa lääkehoito järjestetään suunnitelman mukaisesti lapsen ja perheen tarpeiden mukaan eri palvelumuodoissa: kokopäivä-, osapäivä- ja vuorohoitona sekä esiopetuksessa.

Koululaisen lääkehoidosta vastaavat huoltajat ja lapsi itse oman kehitystasonsa mukaisesti. Koulussa toteutettavaan lääkehoitoon liittyvät toimintamallit kuvataan lääkehoitosuunnitelmassa. Peruskoulussa lääkehoito toteutetaan kaikissa yksiköissä suunnitelman mukaisesti.

Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa säännöllinen lääkehoito on nuorten itsensä toteuttamaa. Mikäli tarvitaan apua tai tukea lääkehoitoon, sitä pyydetään kouluterveydenhoitajalta. Hätäensiapua on velvollisuus antaa jokaisella.

Nuorisopalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille palveluita, joista tämä suunnitelma koskee leiri-, kurssi- ja retkitoimintaa. Näistä palveluista käytetään jatkossa termiä ”nuorisopalveluiden toiminta”.

2.2 Lääkehoidon vastuut, velvollisuuden ja työnjako

Varhaiskasvatus-, opetus- ja nuorisopalveluissa lääkehoidon toteuttaminen kuuluu kunnan vastuulle. Terveystieteiden palvelut ovat siirtyneet hyvinvointialueiden vastuulle, mikä on muuttanut kuntien ja hyvinvointialueiden välistä työnjakoa.

Lääkkeen antaminen lapselle tai nuorelle on terveydenhuollon ohjeistamaa ja aina huoltajien kanssa yhteistyössä sovittua toimintaa. Siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin varhaiskasvatus- ja koulutyössä yleensäkin. Potilasvahinkovakuutus koskee vain terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa.

Seuraavassa on kuvattu eri toimihenkilöiden vastuut ja tehtävät lääkehoitosuunnitelman toteutuksen kokonaisuudessa:

2.2.1 Apulaisylilääkäri

- toimii perusterveydenhuollon vastaavana lääkärinä ja vastaa samalla muiden toimialueiden perusterveydenhuollon lääketieteellisestä vastuusta
- toimii lääkehoitosuunnitelman sisällöllisenä asiantuntijana
- hyväksyy henkilöstön työntekijäkohtaiset lääkeluvat
 - Luvan hyväksymisen voi delegoida esimerkiksi kouluterveydenhuollosta vastaavalle lääkärille

2.2.2 Opetus- ja kasvatusjohtaja / Ammatillisten oppilaitosten rehtori

- vastaa siitä, että varhaiskasvatuksella, perus- ja lukio-opetuksella ja nuorisopalveluilla on terveydenhuoltolain edellyttämä ja Pohteen hyväksymä lääkehoitosuunnitelma.
- RPKK:n ja Brahen osalta tämä vastuuhenkilö on oppilaitoksen rehtori.

2.2.3 Varhaiskasvatuspäällikkö / Opetuksen vastuurehtori

- ottaa vastaan lukuvuosikohtaisen yhteenvedon yksikön esihenkilöiltä oman alueen lääkehoitoa koskevista (määrä) ja yksiköiden lapsikohtaisista lääkehoitosuunnitelmista (määrä)

- toimittaa vuosittain saamansa yhteenvedon henkilöstön lääkkeenantoluvista (määrä) ja lapsi-kohtaisesta lääkehoitosuunnitelmista (määrä) apulaisylilääkärille
- vastaa siitä, että lasten lääkehoitoprosessi on suunniteltu toteutettavan turvallisesti kaikissa toimintayksiköissä
- ottaa vastaan ja käsittelee oman toimialueen yksiköiden esihenkilöiden ilmoitukset lääkehoitossa tapahtuneista virheistä

2.2.4 Yksiköstä vastaava esihenkilö: päiväkodinjohtaja, rehtori/koulunjohtaja, nuorisokoordinaattori

- vastaa siitä, että omassa yksikössä on nimetty tarvittava määrä lääkehoidosta vastaavia työntekijöitä huomioiden lääkehoitoa tarvitsevien lasten lukumäärän sekä sen, että tehtävä on mahdollista suorittaa työajan puitteissa
- vastaa yksikkötasolla lääkehoidon turvallisesta toteuttamisesta hyväksytyn lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- nimeää lääkehoidosta vastaavat työntekijät oman yksikkönsä osalta
- huolehtii siitä, että henkilökunta saa tarvittaessa riittävän lääkehoidon perehdytyksen sekä lääkehoitoa toteuttava henkilöstö lääkehoidon verkkokoulutuksen näyttötilaisuuksineen
- vastaanottaa vuosittain syyskuun loppuun mennessä näyttötilaisuuksien toteuttajataholta avoterveydenhuollon viralliseen hyväksyntään toimitettavat lupa-asiakirjat ja toimittaa yhteenvedon kohdassa 2.2.3 nimetyille henkilöille
- huolehtii oman yksikkönsä lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden osaamisen varmistamisen viiden vuoden välein (lääkehoidon verkkokoulutukset, tentti sekä näyttöjen antaminen)
- koulutuksista voi kysyä neuvolapalveluiden vastuuyksikköpäälliköltä (Limingan, Raahen ja Kalajoen alueen)
- huolehtii työvuorosuunnittelussa (ml. leiri- ja retkitoiminta) siitä, että yksikössä on riittävä määrä lääkehoidon toteuttamiseen oikeutettuja työntekijöitä lasten toimintaan osallistumiskäytännön sekä henkilökunnan sairaus- ja vuosilomien aikana
- huolehtii siitä, että lapsille, joiden huoltajat ovat ilmoittaneet lääkehoidon tarpeesta, tehdään yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma välittömästi toiminnan alettua
- myöntää ja allekirjoittaa huoltajien tai muiden asiantuntijoiden antaman perehdytyksen jälkeen työntekijälle luvan toteuttaa lääkehoitoa lapsen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti (lääkehoitosopimus)
- vastaa siitä, että omassa yksikössä olevien kroonisesti sairaiden, jatkuvaa lääkitystä vaativien, kohtausluonteisesti lääkkeitä tarvitsevien ja muiden erityistä hoitoa tarvitsevien lasten turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot (ajantasainen yksikön lääkehoitosuunnitelma) on huomioitu yksikön omassa turvallisuussuunnitelmassa ja henkilöstö on tietoinen asiasta

- vastaa omassa yksikössään salassa pidettävien tietojen säilyttämisestä tietosuojan mukaisesti huomioiden sen, että lääkehoitoa toteuttavilla työntekijöillä on sujuva pääsy tarvittaviin asiakirjoihin, esim. erillinen lukittava kaappi
- käsittelee lääkevirheilmoituksen pohjalta virheellisesti annetun lääkkeen antamistilanteen yhdessä henkilökuntansa kanssa ja toimittaa ilmoituksen kohdassa 2.2.3 nimetyille henkilölle (uhka- ja vaaratilanneilmoitus)
- vastaa siitä, että yksikössä on lukittava kaappi lasten lääkkeiden ja lapsikohtaisten lääkehoitosuunnitelmien säilyttämiseksi
- huolehtii tarvittaessa ns. riskijäteastian hankkimisesta lääkehoidossa käytettävien neulojen säilyttämiseksi sekä riskijätteen asianmukaisesta hävittämisestä.
 - Esim. Insuliinin pistämisessä käytetyt neulat saa kerätä esim. korkillisen pahvipurkkiin ja hävittää sekajätteen mukana.
- toimittaa vuosittain omaan yksikköön myönnettyjen lääkkeenantolupien määrän ja lapsikohtaisten lääkehoitosuunnitelmien määrän kohdassa 2.2.3 nimetyille henkilölle
- perehdyttää yksikön henkilöstön sekä uudet työntekijät lääkehoitosuunnitelmaan yleisellä tasolla ja lääkehoidon toteuttamisen käytänteisiin oman yksikkönsä osalta

2.2.5 Kouluterveydenhoitaja

- on tarvittaessa mukana laatimassa yksilöllistä lääkehoitosuunnitelmaa lapselle
- konsultoi koulun henkilökuntaa lääkehoidossa
- tukee lapsen lääkehoidollisissa asioissa lääkehoidon toteuttajia

2.3 Lääkehoidon toteuttajat ja varahenkilöt

Lapsen lääkehoitoa saa toteuttaa lääkehoitoluvan omaavat työntekijät.

2.3.1 Lääkehoidon koulutuksen saanut sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen

Nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö on koulutuksensa perusteella ensisijainen lääkehoidon toteuttaja

- osallistuu yksiköiden lääkehoitosuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen yhdessä huoltajien ja tarvittaessa terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa
- osallistuu lasten lääkehoitosuunnitelmien toteuttamiseen niiden lasten osalta, jotka on nimetty hänen vastuulleen
- huolehtii, että myös lapsen lyhytaikaisesta lääkityksestä on laadittu asianmukainen lääkehoitosuunnitelma

- vastaa lääkehoitoa toteuttaessaan omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa että vastuualueensa lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.
- arvioi omalta osaltaan lapsen lääkehoidon vaikuttavuutta ja kertoo havainnoistaan huoltajille.
- huolehtii, että koko yksikön henkilökunta on tietoinen, jos jollakin lapsella on erityislääkitys.
- ilmoittaa huoltajalle, jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe ja tekee kirjallisen lääkevirheilmoituksen esihenkilölleen.
- ilmoittaa, mikäli arvioi, ettei hallitse hänelle annettua työtehtävää. Työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijälle tarvittaessa lisäperehdytystä.
- huolehtii yhdessä yksikön esihenkilön kanssa siitä, että yksikössä on lukittava kaappi lasten lääkkeiden säilyttämiseen
- huolehtii lääkkeiden ja käytettävien neulojen säilyttämisestä alkuperäispakkauksissa sekä riskijätteen asianmukaisesta käsittelystä ja hävittämisestä
 - Esim. Insuliinin pistämisessä käytetyt neulat saa kerätä esim. korkillisen pahvipurkkiin ja hävittää sekajätteen mukana.
- tarkistaa ja tarvittaessa päivittää yksikön ensiapukaapin sisällön

2.3.2 Työntekijä, joka ei ole terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö ja jonka peruskoulutukseen ei ole sisältynyt lääkehoidon koulutusta

- suorittaa työnantajan osoittaman lääkehoitokoulutuksen viiden vuoden välein
- osallistuu yksiköiden lääkehoitosuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen yhdessä huoltajien ja tarvittaessa terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa
- osallistuu lasten lääkehoitosuunnitelmien toteuttamiseen niiden lasten osalta, jotka on nimetty hänen vastuulleen
- huolehtii, että myös lapsen lyhytaikaisesta lääkityksestä on laadittu asianmukainen lääkehoitosuunnitelma
- vastaa lääkehoitoa toteuttaessaan omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa että vastuualueensa lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.
- arvioi omalta osaltaan lapsen lääkehoidon vaikuttavuutta ja kertoo havainnoistaan huoltajille.
- huolehtii, että koko yksikön henkilökunta on tietoinen, jos jollakin lapsella on erityislääkitys.
- ilmoittaa huoltajalle, jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe ja tekee kirjallisen lääkevirheilmoituksen esihenkilölleen.
- ilmoittaa, mikäli arvioi, ettei hallitse hänelle annettua työtehtävää. Työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijälle tarvittaessa lisäperehdytystä.
- huolehtii yhdessä yksikön esihenkilön kanssa siitä, että yksikössä on lukittava kaappi lasten lääkkeiden säilyttämiseen

- huolehtii lääkkeiden ja käytettävien neulojen säilyttämisestä alkuperäispakkauksissa sekä riskijätteen asianmukaisesta käsittelystä ja hävittämisestä
 - Esim. Insuliinin pistämisessä käytetyt neulat saa kerätä esim. korkillisen pahvipurkkiin ja hävittää sekajätteen mukana.
- tarkistaa ja tarvittaessa päivittää yksikön ensiapukaapin sisällön

2.3.3 Lapsen huoltajat

- vastaavat siitä, että lapsen lääkehoidon tarve on tiedossa ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on luotettavasti ilmoitettu lääkehoitoa toteuttaville henkilöille ja käytettävissä toimintayksikössä.
- laativat yhdessä lapsen yksikön henkilökunnan kanssa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman.
- ovat tietoisia siitä, kuka/ketkä toteuttavat toiminnassa lapsen lääkehoitoa.
- vastaavat ryhmän henkilökunnan riittävästä perehdyttämisestä lapsen lääkkeenantoon.
- kutsuvat tarvittaessa alan asiantuntijan perehdyttämään henkilökuntaa
- huolehtivat henkilökunnan perehdyttämisestä lapsen siirtyessä toiseen päiväkotiin / kouluun / toimintaryhmään.
- ovat velvollisia ilmoittamaan kirjallisesti toimintayksikköön lapsen lääkitystä koskevat ohjeet ja muutokset. (esim. suojattu sähköposti)
- huolehtivat, että lapsella ei ole vanhentuneita lääkkeitä yksikössä (esim. Epipen-kynät)

2.3.4 Lapsen omahoidon tukeminen

Lapsen kykyä huolehtia itsenäisesti lääkehoitosuunnitelman edellyttämistä toimenpiteistä tulee tukea kasvatuksellisin ja yhteistyön keinoin. Tähän liittyvistä tavoitteista ja toimista voidaan sopia yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laadinnan yhteydessä. Lääkehoidosta tulisi tehdä luonteva osa lapsen arkea. Lääkehoitosuunnitelman toteuttamisessa korostuu turvallisuuden ja koko yhteisön välittävän asenteen ohella itsenäisyyteen kasvaminen ja itsestä huolehtiminen.

Diabetes-lapsen omahoidon tuesta vastaavan työntekijän tulee käydä lääkehoitokoulutus verkkokursseina ja erillinen Oysin järjestämä diabeteskoulutus viiden vuoden välein / tarpeen mukaan.

3 Lääkehoidon osaaminen ja osaamisen varmistaminen

Pääsääntö on, että lääkehoitoa ei saa toteuttaa, jos sen toteuttamiseen ei ole saanut asianmukaista lääkehoidon koulutusta eikä osaamista ole varmistettu. Lääkehoidon osaaminen koostuu opintojen sekä perehdytyksen avulla hankitusta osaamisesta. Vastuu työntekijöiden osaamisen

varmistamisesta, ts. lääkehoitoa toteuttavalla henkilöstöllä on voimassa oleva lääkehoitolupa, kuuluu yksikön esihenkilölle.

3.1 Lääkehoidon perehdytys

Vastuu työntekijöiden lääkehoitosuunnitelman perehdytyksestä on yksikön esihenkilöllä. Vastuu yksittäisen työntekijän lääkehoitoon tarvittavan koulutuksen varmistamisesta on ao. työntekijällä ja yksikön esihenkilöllä. Yksittäisen työntekijän lääkehoitoon perehtyminen rakentuu lääkehoidon koulutuksesta, annettavista näytöistä ja yksittäisen lapsen lääkehoitosuunnitelman työstämisestä yhdessä lääkehoidon opastajan ja lapsen huoltajien kanssa.

3.2 Lääkehoidon osaamisen varmistaminen

Lääkehoitoa toteuttavien ammattihenkilöiden lääkehoidon osaamisen varmistaminen koostuu lääkehoidon teorian ja käytännön osaamisen varmistamisesta huomioiden työntekijöiden peruskoulutus. Työntekijän koulutus ja käytännön tarve määrittelevät sen, millaista lääkehoidon koulutusta, osaamisen varmistamista ja lääkelupaa työntekijä tarvitsee.

Lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden osaamisen varmistaminen sekä lääkehoitoon oikeuttavat luvat

Lääkehoidon toteuttamiseen oikeuttava lupa on määräaikainen (5 vuotta). Lupakäytännöt ja yksikön lääkehoitoon osallistuvien luvat tulee olla kaikkien tiedossa. Taulukossa 1 on kuvattu nimikesuojattujen ammattihenkilöiden vastuut ja tehtävät, osaamisen varmistaminen sekä lääkelupaan edellytettävät suoritukset.

Taulukko 1. Nimikesuojattujen ammattihenkilöiden osaamisen varmistaminen ja lääkeluvat

	Vastuu ja tehtävät lääkehoidossa	Osaamisen varmistaminen ja luvat	Suorituksen osiot	Lääkeluvan suoritus
Lähihoitaja Sosionomi Lastenhoitaja	Lääkehoidon toteutus	Lääkehoidon teoriaperusteet ja lääkelaskenta	Medieco: Lääkehoito varhaiskasvatuksessa tai koulussa TAI muu vastaava koulutus	Lääkelupaan tarvitaan hyväksytty lääkehoidon koulutus, perehdytys ja tarvittava

Tutkintoon sisältyy lähihoitajan osaamisvaatimuksia vastaava lääkeshoidon koulutus	Lääkehoidon toteutumisen ja vaikutuksen seuranta	PKV-lääkehoidon toteuttaminen luonnollista tietä	Yllä mainittu kurssi sisältää PKV-osion Perehdytys	näyttö, jonka vastaanottaa terveydenhuollon ammattihenkilö.
	Lääkehoidon kirjaaminen	Injektoiden antaminen ihon alle (esim. Diabetes)	Perehdytys Näyttö	
		Lääkkeiden antaminen nenämahaletkuun tai PEG-letkun kautta	Perehdytys	
		Diabetes-lapsen hoito ja omahoidon tuki	Perehdytys Näyttö	

Taulukossa 2 on kuvattu henkilöstön, jonka perustutkintoon ei ole sisällynyt lääkeshoitoa, vastuut ja tehtävät, osaamisen varmistaminen sekä lääkelupaän edellytettävät suoritukset.

Taulukko 2. Lääkeshoitoon kouluttamattomat, tutkintoon ei ole sisällynyt vastaavaa lääkehoidon koulutusta

	Vastuu ja tehtävät lääkehoidossa	Osaamisen varmistaminen ja luvat	Suorituksen osiot	Suorituksen osiot
Sosionomi Lastenhoitaja Koulunkäynninohjaaja	Osallistuminen lääkehoidon toteutukseen lääkehoidokoulutuksen jälkeen.	Lääkehoidon perusteet ja lääkelaskenta	Medieco: Lääkeshoito varhaiskasvatuksessa tai koulussa TAI muu vastaava koulutus	Lääkelupaän tarvitaan hyväksytty lääkehoidon koulutus, perehdytys ja tarvittava näyttö, jonka vastaanottaa
		PKV-lääkehoidon toteuttaminen luonnollista tietä	Yllä mainittu kurssi sisältää PKV-osion	

Varhaiserityis-avustaja			Perehdytys	terveydenhuollon ammattihenkilö.
		Injektoiden antaminen ihon alle.	Perehdytys Näyttö	
		Lääkkeiden antaminen nenämahaletkuun tai PEG-letkun kautta	Perehdytys (huoltajan antama)	
		Diabetes-lapsen hoito ja omahoidon tuki	Perehdytys (Oys) Näyttö	

3.2.1 Teoriaosaamisen varmistaminen

Lääkehoidon teoriaosaaminen varmistetaan työnantajan osoittaman verkkomuotoisen lääkehoitokoulutuksen avulla.

Noudatetaan lisäksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen linjausta, jonka mukaan työntekijän aiemmin LOVE-tentit ja Scholen tentit hyväksytään niiltä osin, kun ne vastaavat Mediecon tenttejä.

3.2.2 Lääkehoidon näytöt

Lääkehoidon osaaminen varmistetaan lääkehoitoon sisältyvän teoriakoulutuksen lisäksi osaamisen osoittavalla näytöllä. Lääkehoidon näyttötilaisuuteen osallistuva työntekijä on esittänyt omalta osaltaan näyttötilaisuuteen tarvittavan lupalomakkeen. Lupalomakkeeseen liitetään aina työntekijän toimittama todistus käydystä lääkehoidon teoriakoulutuksesta. Työntekijän esihenkilö varmistaa allekirjoituksellaan, että työntekijän lääkehoitoon kouluttautuminen on sovittua ja työntekijä on oikeutettu osallistumaan näyttötilaisuuteen.

Laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö vastaanottaa näytöt ja kirjaa annetut näyttösuoritukset lupalomakkeeseen.

Missä tilanteissa näytöt tulee antaa?

- Diabeetikon hoito tai omahoidon tuki (Oys)

- PEG-letkun kautta annettava lääkitys huoltajan antaman ohjeistuksen ja perehdytyksen perusteella

3.3 Lääkehoidon luvat

Lääkehoidon luvan myöntämiseksi teoriakoulutuksesta saatu todistus sekä lääkelupalomake toimitetaan näyttötilaisuuksien vastaanottajan toimesta kohdassa 2.2.3 mainitulle henkilölle, joka toimittaa lääkehoitolupalomakkeet perusterveydenhuollon toiminnasta vastaavalle ylilääkärille lääkehoituvan virallista myöntämistä varten. Luvan myöntää perusterveydenhuollon toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

Alla on kuvattu lääkehoitoa toteuttavien tarvitsemat luvat työntekijän koulutuksen mukaisesti.

3.4 Lääkehoitoon koulutettu terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö: lähihoitaja, lastenhoitaja

Suoritettujen tiedollisten ja taidollisten näyttöjen perusteella ko. työntekijälle myönnetään lupa lääkehoidon toteuttamiseen lääkärin määräyksen mukaan

- Lääkehoidon perusosaaminen
- Injektion antaminen ihon alle
- Lääkehoito syöttöletkun kautta
- PKV-lääkkeet (sisältyy teoriaan)
- Diabetes-lapsen hoito / omahoidon tuki

3.5 Lääkehoitoon kouluttamaton henkilöstö: sosionomi, lastenhoitaja, koulunkäynninohjaaja, varhaiserityisavustaja

Suoritettujen tiedollisten ja taidollisten näyttöjen perusteella hakijalle myönnetään lupa lääkehoidon toteuttamiseen lääkärin määräyksen mukaan seuraavasti:

- Lääkehoidon perusosaaminen
- Injektion antaminen ihon alle
- Lääkehoito syöttöletkun kautta
- PKV-lääkkeet (sisältyy teoriaan)

- Diabetes-lapsen hoito / omahoidon tuki

4 Lääkehoidon toteuttaminen

Yksikön johto vastaa siitä, että lasten lääkehoito toteutuu turvallisesti.

Lääkehoitoa toteuttavat vain työntekijät, joiden lääkehoito-osaaminen on varmistettu lääkehoito-suunnitelman mukaisesti. Isompien koululaisten ja opiskelijoiden kohdalla lääkehoitoa toteuttavat myös lapset ja nuoret itse oman kehitystasonsa mukaisesti. Itsenäisestikin lääkehoitonsa toteuttavien alaikäisten lasten osalta yhteistyö ja tarvittava tiedonkulku huoltajien kanssa on olennaista.

Lääkehoitotoiminta varhaiskasvatuksessa ja koulussa koostuu akuutista lääkehoidosta sekä lapsikoh-
taisesti suunnitellun, pitkäaikaista lääkehoitoa saavan lapsen lääkehoidon toteutuksesta. Kun varhais-
kasvatukseen tai kouluun on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, lääkehoidon toteutta-
misesta sovitaan lapsen huoltajien ja yksikön lääkehoitoon koulutetun henkilöstön kanssa. Sovittavia
asioita ovat esimerkiksi lääkityksen toteuttajasta ja tämän varahenkilöstä sopiminen, heidän tarvitse-
masta perehdytyksestä sopiminen, lääkityksen toteutus (kuten annosmäärät ja -ajat), erityistilantei-
siin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut yksikön eri toimijoiden, huoltajien ja
lapsen kesken.

4.1 Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma

Lapsen lääkehoidosta tehdään yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma. Lapsen lääkehoitosuunnitelma
tehdään yhteistyössä lapsen huoltajien ja yksikön henkilökunnan kanssa heti kun huoltaja on ilmoitta-
nut lääkehoidon tarpeen, mahdollisuuksien mukaan ennen varhaiskasvatuksen, koulun tai muun toi-
minnan aloittamista. Tarvittaessa huoltaja kutsuu terveydenhuollon asiantuntijan mukaan tapaami-
seen.

Yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä vastaa yksikön lääkehoidon to-
teuttaja yhdessä huoltajan kanssa. Lapselle tehdään yksi yhteinen lääkehoitosuunnitelma kaikkien
niiden toimijoiden kesken, joiden toimintojen piirissä lapsi on arkipäivisin, esim. koulu – iltapäivätoi-
minta. Suunnitelmaa laadittaessa pohditaan lapsen lääkehoidon ja terveydentilan seurannan tarpeet
sekä millä laajuudella ja toimenpiteillä tarpeisiin pystytään vastaamaan. Suunnitelmasta otetaan ko-
pio koululle (tarvittaessa myös iltapäivätoimintaan) / varhaiskasvatuksen yksikköön ja kotiin. Tällä
varmistetaan katkeamaton hoitoketju päivän aikana.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma pitää olla helposti kaikkien toimijoiden saatavilla. Suunnitelman laatimisen yhteydessä kerrotaan huoltajille, missä suunnitelmaa säilytetään. Lisäksi tieto lääkehoitosuunnitelman olemassaolosta tulee varmistaa sijaisille perehdytyksen yhteydessä. Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen suunnitelma liitetään lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatus-/esiopetussuunnitelmaan.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma on lapsen tietosuojaan kuuluva, salassa pidettävä asiakirja. Yksikön esihenkilö vastaa siitä, että lapsen yksilölliset lääkehoitosuunnitelmat säilytetään asianmukaisesti tietosuoja huomioiden sovitun lääkehoitoprosessin ajan. Huoltaja vastaa tiedonsiirron toteutumisesta ja lääkehoitosuunnitelman tarpeen varmistamisesta varhaiskasvatuksen ja opetuksen eri siirtymäniveli- vaiheissa. Lääkehoitosuunnitelmaa ei arkistoida. Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma hävitetään, kun lääkeshoidon tarve lakkaa.

Lapsen lääkehoitosuunnitelma huomioidaan yksikön omassa turvallisuussuunnitelmassa.

Lääkehoitosuunnitelma laaditaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Lääkehoitoa suunnitellaan ja toteutetaan tarvittaessa yksilöllisen suunnitelman mukaisesti myös toisen asteen oppilaitoksissa, vaikka opiskelijoista suurin osa kykenee jo itse huolehtimaan koulupäivän aikaisesta lääkityksestään.

4.2 Lääkehoidon käytännön toteutus

Läkeluvan omaavien henkilöiden saatavilla olo varmistetaan yksikössä koko toiminta-ajaksi. Osaamisessa ja saatavilla olossa on huomioitava henkilökunnan työvuorojärjestelyt, ennakkoimattomat poissaolot ja niihin liittyvät sijaisjärjestelyt. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että henkilöstössä täytyy olla useampia henkilöitä, jotka voivat toteuttaa lääkehoitoa.

Toimintayksiköissä sovitaan seuraavista lääkehoidon käytännöistä:

- lääkkeen antamiseen liittyvä perehdytys
- äkillisen hätätilanteen toimintamalli
- menettelytavat toimintaympäristön ulkopuolella tapahtuvassa toiminnassa esim. retket, leirikoulut, liikuntatunnit
- yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laatiminen

Lääkehoitoa toteutetaan yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti esimerkiksi

- ensiapulääkityksenä anafylaktisessa reaktiossa

- ensiapulääkityksenä epilepsiahoitoon ja kuumekouristuksessa
- kuumeen hoitona kuumekouristuksen ennaltaehkäisyä
- astmalapsen avaavana lääkkeenä astma- ja keuhko- tai ennakoivasti esim. ennen liikuntatuntia
- diabeetikkolapsen insuliinipistoksena ja ensiapulääkityksenä insuliinishokissa
- muuna pitkäaikaissairauden vaatimana jatkuvana lääkitymisenä
- kuuriluonteisena lääkitymisenä
- atooppisen ihon rasvauksena

4.3 Lääkkeen antaminen

Lapselle voidaan antaa lääkärin määräämät lääkkeet, jotka on määrätty jatkuvaan käyttöön ja joiden annostelu-aika ajoittuu lapsen päiväkotitoimintaan ja koulupäivään. Aamu- ja iltapäiväkerhotoiminta, koulun kerhotoiminta ja koulun ulkopuolinen toiminta, kuten leiritoiminta ovat osa päiväkotitoimintaa ja koulupäivää. Lääkkeet tulee toimittaa annosteluohjeineen alkuperäispakkauksessa tai huoltajan muutoin todentama lääke, jolloin henkilökunta annostelee lääkkeen.

Huoltajat tuovat lääkkeet lapsen toimintayksikköön annostusohjeineen alkuperäispakkauksessa sekä toimittavat selkeät, yksinkertaiset ohjeet lääkeannoksista ja muista tarvittavista toimenpiteistä (esim. ravitsemusohjeet) sekä niiden mahdollisista vaikutuksista hoitoon. Lääkettä voidaan antaa lääkkeen määrääjän (reseptilääke) tai terveydenhuollon ammattilaisen (itsehoitolääke) ohjeen mukaisesti.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma koskee myös ilta-, viikonloppu- ja vuorohoitoa sekä koulun ulkopuolista opetusta, kuten leirikoulua. Jos yksilöllistä lääkehoitosuunnitelmaa ei ole ja lapselle tulee esim. kipu- tai kuumelääkkeen tarve, ollaan yhteydessä huoltajaan. Lääkkeenannon seuraamiseksi lääkehoidon toteuttajat dokumentoivat suorittamansa lääkehoidon liitteessä olevaan lääkehoidon seurantaan.

5 Lääkkeiden säilytys

Sivistystoimen yksiköissä säilyttävien lääkkeiden määrä tulee pitää mahdollisimman vähäisenä.

Jos lapsen kehitystaso mahdollistaa, voi lapsi huolehtia lääkehoidosta itse ja tällöin hän voi säilyttää lääkkeitä omassa hallussaan (esim. insuliinikynä tai vastaava).

Yksikössä henkilökunnan vastuulla olevat lääkkeet tulee säilyttää lasten ulottumattomissa ja erillään henkilökunnalle tarkoitetuista ensiapulääkkeistä/-välineistä. Jos useamman lapsen lääkkeitä säilytetään keskitetysti samassa paikassa, tulee kaapin tai tilan olla lukittu. Yksittäisiä lääkkeitä tai annoksia, voidaan tarvittaessa säilyttää lähempänä lasta, esimerkiksi ryhmätilassa, turvallisuus huomioiden. Kylmäsäilytystä vaativat lääkkeet voidaan säilyttää yksikön jääkaapissa. Lääkkeet pidetään alkuperäispakkauksissa ja niissä tulee olla vähintään lapsen nimi.

Poikkeustilanteissa ja -olosuhteissa, kuten leirikoulut tai retket, lääkkeiden säilytys tulee suunnitella yhdessä huoltajan kanssa ja konsultoida tarvittaessa asiassa lapsen lähiapteekkia.

Huumaavien tai pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden, kuten monien ADHD-lääkkeet tai epilepsian kohtauslääkkeiden kohdalla asianmukaiseen ja turvalliseen säilytykseen tulee kiinnittää erityistä huomioita niiden väärinkäyttöriskin vuoksi.

Riskijäteasiat

Jos yksikössä joudutaan käsittelemään riskijätettä, tulee yksikössä huolehtia tarvittaessa ns. riskijätetien hankkimisesta lääkehoidossa käytettävien neulojen säilyttämiseksi sekä riskijätteen asianmukaisesta hävittämisestä.

- Esim. Insuliinin pistämisessä käytetyt neulat voi kerätä korkilliseen pahvi- tai muovipurkkiin ja hävittää sekajätteen mukana.

Lääkehoidossa syntyvät jätteet säilytetään lukitussa säilytystilassa siten, että ne on selkeästi merkitty eikä ole vaaraa niiden joutumisesta ulkopuolisten käsiin.

Mahdollinen lääkejäte (esim. vanhentuneet lääkkeet) toimitetaan säännöllisesti avoapteekkiin hävitettäväksi. PKV lääkkeiden osalta (esim ADHD-lääkkeet ja epilepsian kohtauslääkkeet) tulee huolehtia erityisesti lääkkeiden säilytyksestä niiden väärinkäytön riskin / kiinnostuksen vuoksi.

6 Lääkehoidon vaaratilanteiden kirjaaminen ja raportointi

Jos lapsen lääkkeen annossa on tapahtunut vaaratapahtuma tai virhe, esim. lapsi on saanut lääkettä liian vähän tai liian paljon tai lääkkeen antaminen on unohtunut, työntekijä ottaa yhteyttä lapsen huoltajiin ja kirjaa tapahtuman lääkevirhelomakkeelle ja toimittaa sen esihenkilölleen. Jokainen lääkehoidon virhetilanne käydään läpi esihenkilön johdolla. Lisäksi lääkehoidon virhetilanteista ja "läheltä piti -tilanteista" tehdään aina uhka- ja vaaratilanneilmoitus.

7 Muita ohjeita ja suosituksia

Joditablettien varaaminen säteilytilanteen varalle (STM Dnro 8/02/2001):

Raahen kaupungin varautumisen ja valmiuden johtoryhmä arvioi massiivisten jodimäärien hankinnan ja vanhenevien pakkausten uusinnan tarpeen alueellisesti. Tilanteen edellyttäessä turvallisuustyöryhmä ohjeistaa kaupungin toimintayksiköt.

Erillinen toimintaohje lapsen lääkehoitoon

Lapsen lääkehoito toteutetaan ensisijaisesti lapsen kotona. Varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisopalveluiden järjestämässä toiminnassa voidaan tarvittaessa annostella ja antaa lapselle kroonisten sairauksien hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä sekä ns. kohtausluontoisia lääkkeitä, esim. astmaan, diabetekseen ja epilepsiaan liittyen.

Toiminnassa voidaan annostella myös tilapäiseen käyttöön määrättyjä lääkkeitä, joiden annosteluajaksi on määrätty lapsen toimintaan osallistumisaika.

Mikäli toiminta-aikana joudutaan antamaan lapselle lääkkeitä, huoltaja toimittaa lääkkeen toimintayksikköön lapsen nimellä varustettuna, annosteluohjeineen alkuperäispakkauksessa. Henkilökunta annostelee lääkkeen.

- Allergia-silmätipat ovat suositeltavaa tuoda kerta-annos pipetteinä.

Kuuriluontoinen lääkehoito toteutuu pääsääntöisesti kotona, mm.

- Antibiootit: annostelu yleensä 2x/pv
- Allergialääkkeet (tabletti, mikstuura, silmätipat): annostelu 1-2x/pv valmisteesta riippuen
- Yskänlääkkeet: Mikäli lapsi ei pysty olemaan ilman päivällä annettavaa yskänlääkettä, hänet tulisi hoitaa kotona.
- Silmätipat tulehdukseen: markkinoilla 2x/pv annosteltavia valmisteita
- Korvatipat: joskus päivälläkin, mutta hoitojaksot lyhyitä

Huoltajien on keskusteltava henkilökunnan kanssa lapsen lääkityksestä.

- Lapsen aloittaessa toiminnassa (kuuriluonteiset lääkkeet)
- Aamulla toimintaan tullessa (jatkuva- sekä kohtausluontoinen lääkitys)

Toimintayksiköissä lääkkeet säilytetään lukitussa kaapissa.

8 Liitteet

Tähän kohtaan lisätään mahdolliset liitteet

- Huoltajan tai alan asiantuntijan antama lapsen lääkehoidon perehdytys
- Lääkehoidon lupalomake (lääkehoitoon kouluttamaton)
- Lääkehoidon lupalomake (nimikesuojattu)
- Lääkehoitosuunnitelma lyhytaikaisen sairauden hoitoon
- Lääkehoitosuunnitelma pitkäaikaissairauden hoitoon
- Seurantakortti